

Tatiana de Rosnayová

SARAH A JEJ KL'ÚČ

Unikne osudu a zachráni malého brata?

Ak vás oslovil
Tetovač z Auschwitzu,
ľudské utrpenie vás hlboko
zasiahne aj v knihe
Sarah a jej klúč.

Tatiana de Rosnayová
Sarah a jej klíč

SARAH A JEJ KL'ÚČ

Unikne osudu a zachráni malého brata?

Tatiana de Rosnayová

AKTUELL

Dielo je autorsky chránené. Všetky práva, najmä rozmnožovať a rozširovať, rovnako ako právo prekladu, sú vyhradené. Žiadna časť tohto diela sa nesmie bez písomného súhlasu majiteľa autorských práv reprodukovať, spracovávať, rozmnožovať alebo rozširovať vo forme fotokópií, mikrofilmov a ani inými metódami použitia elektronických systémov ukladania do pamäte.

Táto kniha je fikcia. Všetky postavy, mená, charaktery, miesta a udalosti sú dielom autorkinej fantázie a akákoľvek podobnosť so skutočnými osobami, žijúcimi alebo mŕtvymi, s obchodnými záležitosťami, udalosťami alebo miestami je celkom náhodná.

Tatiana de Rosnayová: Sarah a jej kľúč

Z anglického originálu Sarah's Key, ktorý vydalo vydavateľstvo St. Martin's Press, 175 Fifth Avenue, New York, USA.

Copyright © Éditions Héloïse d'Ormesson – Paris 2007

Published by arrangement with SAS Lester Literary Agency & Associates

All rights reserved.

Všetky práva vyhradené.

Translation © Miriam Ghaniová 2022

Key © Trevillion

Background and barbed wire © Shutterstock

Photo of Auschwitz © Shutterstock

Redakčne upravila: Tatiana Žáryová

Sadzba a zalomenie: Samuel Ryba – Design Ryba

Tlač: FINIDR, s. r. o., Český Těšín, Česká republika

Vydal AKTUELL vydavateľstvo, s. r. o., Bratislava, Slovenská republika

Slovak edition © AKTUELL 2022

ISBN 978-80-89873-33-3

Venujem Stelle, svojej matke.

Mojej krásnej nespútanej Charlotte.

Venujem ako spomienku starej mame Nataschi (1914 – 2005).

Poznámka autorky

Postavy v tomto príbehu sú vymyslené. Niektoré udalosti však vymyslené nie sú, najmä tie, ktoré sa odohrali v okupovanom Francúzsku v lete roku 1942, predovšetkým veľká razia, ku ktorej došlo 16. júla, a následné udalosti na štadióne Vélodrome d'Hiver v srdci Paríža.

Táto kniha nie je historické dielo a ani sa ním nesnaží byť. Chcela som ňou vzdať hold deťom z Vel' d'Hiv', ktoré sa nikdy nevrátili. A tým, ktorí prežili, aby mohli rozprávať.

Bože, čo mi to táto krajina robí? Keďže ma odvrhla,
odmietam ju a sledujem, ako stráca čas aj život.

— IRÈNE NÈMIROVSKY, *Suite Française* (1942)

Tiger, tiger, planúci
jasne v lesoch za noci,
aký zrak a aký hmat
nebál sa ťa sformovať?

— WILLIAM BLAKE, *Spevy skúseností*

(William Blake: Tiger, vyšlo v zbierke Blake – Burns:
Piesne skúsenosti, preložili Jana Kantorová a Stanislav Blaho,
Interpopulart Slovakia, Rohovce 1995, s. 24)

Paríž, júl 1942

Búchanie na dvere začulo ako prvé dievča. Jeho izba bola najbližšie k dverám do bytu. Najprv, ešte v polospánku, si myslelo, že je to otec – že sa vracia z úkrytu v pivnici. Zabudol si kľúče a teraz stráca trpezlivosť, lebo na prvé zaklopanie nikto nereagoval. No potom sa ozvali hlasy, mocné a surové, v tichej noci. „Polícia! Otvorte! Zaraz!“

Búchanie sa ozvalo znova a hlasnejšie, akoby prenikalo až do kostí. Mladší braček, ktorý spal na vedľajšej posteli, sa pomrvil. „Polícia, otvorte!“

Koľko je hodín? Dievčinka pozrela cez závesy. Vonku bola ešte tma. Zľakla sa. Spomenula si na nedávny tichý rozhovor, ktorý započula neskoro v noci, keď si rodičia mysleli, že už spí. Vtedy podišla k dverám do obývačky, načúvala a pozerala sa cez škáru v dreve. Počula otcov nervózny hlas, videla maminu vyľakanú tvár. Rozprávali sa v rodnom jazyku, ktorému rozumela, hoci ním nerozprávala tak plynule ako oni. Otec šepkal, že časy sú zlé, musia byť statoční a opatrní. Opakoval neznáme cudzie slová a výrazy ako tábory, zatýkanie, razie, razia na úsvite, no dievča nerozumelo, čo to všetko znamená. Otec šepkal, že nebezpečenstvo hrozí iba mužom, nie ženám a deťom, preto sa vraj každý večer pôjde skryť do pivnice.

Ráno dcérke vysvetlil, že bude lepšie, ak bude nejaký čas spať dolu. Kým sa vraj situácia nezlepší. Ale čo znamená

situácia? pýtalo sa v duchu dievča. Čo znamená bezpečný? Kedy bude situácia znova bezpečná? Chcela vedieť, čo znamená tábor a zatýkanie, ale bála sa priznať, že rodičov potajomky počúvala, a nie raz. Preto sa radšej nepýtala.

„Otvorte! Polícia!“

Nenašla polícia náhodou otca v pivnici? pýtala sa sama seba v duchu. Preto sú tu – prišla polícia odvieť otca na niektoré z tých miest, o ktorých tlmene hovoril neskoro v noci? Do tábora? Niekam ďaleko za mesto?

Dievča potichu prešlo chodbou k matkinej izbe na opačnom konci bytu. Matka sa zobudila v tej chvíli, keď na pleci pocítila jej ruku.

„Je tu polícia, maman,“ zašepkalo dievča. „Búchajú na dvere.“

Mama rýchlo vystrčila nohy spod prikrývky a odhrnula si vlasy z očí. Dievčinka si pomyslela, že vyzerá unavene a staro, oveľa viac ako na tridsať rokov, čo mala.

„Chcú otecka odvieť preč?“ opýtala sa žalostne a stisla matke ruky. „Prišli poňho?“

Maman jej na to nič nepovedala. V chodbe sa znova ozval krik. Mama si na nočnú košeľu prehodila župan, chytila dievča za ruku a zamierila k dverám. Dľaň mala horúcu a lepkavú ako dieťa.

„Áno?“ ozvala sa nasmelo mama, keď povolila západku.

Nejaký mužský hlas vykrikol jej meno.

„Áno, monsieur, to som ja,“ odvetila. V tých slovách znel výrazne jej prízvuk.

„Okamžite otvorte! Polícia!“

Mama si pritisla ruku na krk a dievčatko si všimlo, aká je bledá. Vyzerala unavene a pripomínala kameň. Ako keby jej nezostala sila už ani na jeden pohyb. Dievča ešte nikdy nevidelo na matkinej tvári toľko strachu. Uvedomilo si, že má sucho v ústach.

Muži znova zabúchali. Mama trasúcimi sa rukami otvorila dvere. Dievča zažmurkalo od prekvapenia, čakalo iné uniformy.

Za dverami stáli dvaja muži. Jeden bol policajt v tmavom plášti po kolená a s vysokou čiapkou na hlave. Druhý mal béžový pršiplášť a v ruke držal nejaký zoznam. Znova zopakoval ženské meno a potom otcovo. Hovoril dobre po francúzsky. Takže sme v bezpečí, pomyslelo si dievča. Ak sú to Francúzi, a nie Nemci, nič nám nehrozí. Ak sú to Francúzi, neublížia nám.

Matka pritiahla dievča k sebe. Dievčinka cítila, ako jej pod županom búcha srdce. Chcela matku odstrčiť, chcela, aby sa matka tým mužom odvážne postavila, aby sa prestala triasť, aby jej srdce nebúchalo ako vyľakanému zvieraťu. Kiežby bola jej matka statočná.

„Môj manžel je... nie je tu,“ jachtala matka. „Neviem, kde je. Naozaj.“

Muž v béžovom pršiplášti sa pretlačil dnu.

„Ponáhľajte sa, madam. Máte desať minút. Zbalte si nejaké oblečenie. Na desať dní alebo tak.“

Mama sa však ani nepohla, len vytriešťala oči na druhého muža. Stál na schodišti chrptom obrátený k dverám. Tváril sa ľahostajne, unudene. Chytila ho za tmavý rukáv.

„Monsieur, prosím...“

Policajt sa obrátil a odstrčil jej ruku. V očiach mal tvrdý, prázdny pohľad.

„Počuli ste dobre. Pôjdete s nami. Aj vaša dcéra. Robte, čo vám hovorím.“

Paríž, máj 2002

Bertrand meškal ako vždy. Snažila som sa nevšímať si to, ale prekážalo mi to. Zoë sa opierala o stenu, očividne sa nudila. Veľmi sa podobala na otca, až som sa občas na tom musela pousmiať. Dnes však nie. Pozrela som sa na vysoký bytový dom. Byt našej mamie. Starý byt Bertrandovho starého otca. Tu budeme bývať. Odsťahujeme sa z bulváru du Montparnasse, vzdialime sa od hlučnej dopravy, húkajúcich sanitiek mieriacich do troch nemocníc v okolí, zabudneme na kaviarne a reštaurácie a zostaneme v tejto tichej úzkej uličke na pravom brehu rieky Seiny.

Marais nebol *arrondissement*, teda obvod, ktorý by som dobre poznala, hoci som obdivovala jeho ošarpanú vidiecku krásu. Či som sa z toho sťahovania tešila? Neviem. Okrem toho sa ma Bertrand na názor nepýtal. Vlastne sme sa o tom vôbec nerozprávali. Pustil sa do toho so svojím zvyčajným nadšením a bezo mňa.

„Tam je,“ zašomrala Zoë. „Mešká iba pol hodiny.“

Sledovali sme Bertranda, ako kráča po ulici svojou typickou zmyselnou chôdzou. Bol štíhly, opálený, príťažlivý, typický Francúz. Telefonoval, ako vždy. Za ním sa ponáhlal jeho obchodný spoločník, fúzatý Antoine s ružovými lícami. Kanceláriu mali na rue de l'Arcade, hneď za Madeleine. Bertrand bol už dlho partnerom v architektonickej firme, ešte skôr ako sme sa

zosobášili, ale pred piatimi rokmi začal podnikat' samostatne, len s Antoinom.

Bertrand nám zakýval, ukázal na mobil a zdvihol obočie.

„Chce povedať, že sa toho človeka na druhom konci nemôže zbaviť,“ uškrnula sa Zoë. „Určite.“

Zoë síce mala iba jedenásť rokov, ale občas mi pripadala ako v puberte. Po prvé, bola nezvyčajne vysoká, predbehla všetky svoje kamarátky, a okrem toho mala veľké chodidlá a vyvinula si predčasnú schopnosť logicky uvažovať, čo mi občas vyrážalo dych. Vo vážnych očiach orieškovohnedej farby akoby už mala čosi dospelé. Aj bradu dospelácky vystrkovala. Bola taká vždy, už ako malé dieťa. Pokojná, vyrovnaná, na svoj vek niekedy až príliš zrelá.

Antoine sa s nami zvitál, Bertrand ďalej telefonoval tak nahlas, že ho počula celá ulica. Gestikuloval rukami vo vzduchu, uškrňal sa a občas sa obzrel, aby sa ubezpečil, že sme všetko počuli.

„Problémy s ďalším architektom,“ vysvetlil nám diskkrétne Antoine.

„Konkurent?“ opýtala sa Zoë.

„Áno,“ odvetil Antoine.

Zoë vzdychla.

„To znamená, že tu môžeme trčať celý deň.“

Vtom mi čosi zišlo na um.

„Antoine, nemáte so sebou náhodou kľúč od bytu madame Tézacovej?“

„Mám, Julia,“ usmial sa Antoine. Na moju francúzštinu vždy odpovedal po anglicky. Asi to považoval za prejav priateľstva, ale mňa to znervózňovalo. Aj po dlhých rokoch, čo som tu prežila, to vo mne vyvolávalo dojem, že moja francúzština je nanič.

Antoine širokým gestom vytiahol kľúč. Rozhodli sme sa, že my traja pôjdeme nahor. Zoë šikovnými prstami vyfukala pri dverách *digicode*. Po dvore zasypanom lístím sme sa dostali k výťahu.

„Tento výťah neznášam,“ šomrala Zoë. „Papa by s tým mal niečo urobiť.“

„Zlatko, ale on rekonštruuje byt po tvojom prastarom otcovi,“ povedala som. „Nie celý dom.“

„Ale mal by!“ nevzdávala sa.

Kým sme čakali na výťah, mobil mi zaspieval melódiu Dartha Vadera. Pozrela som na číslo svietiace na displeji. Volal mi Joshua, môj šéf.

„Áno?“ ozvala som sa.

„Musíš sa do tretej vrátiť. Máme uzávierku júlového čísla. Definitívna bodka.“

„Je tam toho!“ odsekla som. Len sa zachichotal a ukončil hovor. Ako keby mal vždy radosť, keď som to povedala. Možno mu to pripomínalo mladosť. Aj Antoina moje staromódne amerikanizmy vždy pobavili. Predstavovala som si, ako si ich zapisuje a potom ich skúša vysloviť so svojím francúzskym prízvukom.

Výťah bol charakteristicky parížsky dômyselný, mal malú kabínku, ručne ovládané kovové mreže a dvojkrídlové dvere, ktoré zvyčajne trafili človeka rovno do tváre. Stála som medzi Zoë a Antoinom, ktorý trochu pohyboval rukou voňajúcou kolínskou *Vétiver*, a cestou nahor som zbadala v zrkadle svoju tvár. Vyzerala som rovnako ošumelo ako ten výťah. Kam sa podela tá krásavica z Bostonu v štáte Massachusetts s ružovými lícami? Zo zrkadla sa na mňa pozerala žena v obávanom veku medzi štyridsaťpäťkou a päťdesiatkou, akoby v krajine nikoho, s vráskami a s pomalým nástupom menopauzy.

„Aj mne sa ten výťah hnuší,“ zašomrala som.

Zoë sa uškrnula a uštipla ma do líca.

„Mama, v tom zrkadle by vyzerala hrozne aj Gwyneth Paltrowová.“

Musela som sa usmiať. Typická Zoë.

Mama sa rozplakala, najprv potichu a potom hlasnejšie. Dievča na ňu v úžase pozeralo. Doteraz nevidelo matku nikdy plakať. Zdesene sledovalo, ako jej po sivastej pokrčenej tvári tečú slzy. Najradšej by mame povedalo, nech prestane plakať, lebo sa za ňu pred cudzími ľuďmi veľmi hanbilo. Ale tí páni si to vôbec nevšimli. Pripomenuli im, že by sa mali poponáhľať. Nemali času navyše.

Chlapček v spálni však ešte spal.

„Ale kam nás chcete odviesť?“ opýtala sa prosebne mama. „Dcéra je Francúzka, narodila sa v Paríži, prečo ju chcete vziať tiež? Kam nás beriete?“

Muži však mlčali, týčili sa nad ňou ako obri. Mama zbledla od strachu. Rozbehla sa do svojej izby a zvalila sa na posteľ. Po chvíli sa vystrela a obrátila sa k dievčaťu. Hlas sa jej zmenil na syčanie, tvár na nehybnú masku.

„Zobuď brata. Obaja sa oblečte. Vezmi nejaké oblečenie pre neho aj pre seba. Rýchlo, ponáhľaj sa.“

Brat sa veľmi zľakol, keď sa pozrel za dvere a zbadal cudzích ľudí. Videl mamu strapatú, plačúcu, ako sa snaží zbaliť veci. Pozbieral všetky sily, ktoré našiel vo svojom štvorročnom telíčku. Nechcel sa ani pohnúť. Nechcel poslúchať. Stál nehybne a drobné rúčky mal preložené na hrudi.

Dievčatko si vyzlieklo nočnú košeľu, schytilo bavlnenú blúzku a sukňu. Rýchlo si obulo topánky. Brat ju sledoval. Z matkinej izby sa stále ozýval plač.

„Idem na naše tajné miesto,“ šepol.

„Nie,“ presviedčala ho. „Ideš s nami, musíš.“

Schmatla ho, ale vymanil sa jej zo zovretia a skryl sa do dlhej hlbokkej skrine zabudovanej do steny v spálni. Tam sa hrávali na skrývačku. Skrývali sa tam často, zamykali sa tam, akoby to bol ich vlastný domček. Maman a papa o tej hre vedeli, ale vždy sa tvárili, že o tom nevedia. Volali na deti hlasno a veselo: „Kam sa tie deti podeli? To je čudné, veď ešte pred chvíľou tu boli!“ A brat so sestrou sa veselo chichotali.

Mali tam baterku a niekoľko vankúšov, hračky a knihy, dokonca aj fľašu vody, ktorú mama každý deň doplnila. Brat ešte nevedel čítať, preto mu dievčatko čítalo *Un bon petit diable*. Mal veľmi rád rozprávku o sirote Charlesovi a hroznej madame Macmicheovej a ako ju Charles za všetku krutosť napokon potrestal. Čítala mu ju vždy odznova.

Dievčatko rozoznalo v tme bratovu tváričku. Držal v náručí medvedíka a už sa nebál. Možno tam napokon bude v bezpečí. Mal tam vodu aj baterku. A môže si pozerať obrázky v jeho obľúbenej knihe comtessy de Ségur o Charlesovej úžasnej pomste. Možno by ho tam mala zatiaľ nechať. Tí muži ho tam nikdy nenájdu. Neskôr sa po neho vráti, len čo ich muži pustia naspäť domov. A papa skrytý v pivnici určite pochopí, kde sa brat skrýva, ak však vôbec príde nahor.

„Nebojíš sa tam?“ opýtala sa potichu, no muži už na ňu volali.

„Nie,“ ubezpečil ju. „Nebojím sa tu. Zamkni ma. Nenájdu ma.“

Zatvorila dvere za drobnou tvárou a zamkla ich. Kľúč si strčila do vrečka. Zámka bola skrytá za otáčavým zariadením v podobe falošného vypínača. Za obložením steny sa obrys skrine nedal vôbec rozoznať. Áno, braček tam bude v bezpečí, nepochybovala o tom.

Dievča ešte raz zašepkalo jeho meno a rukou sa oprelo o drevený obklad.

„Vrátim sa po teba. Sľubujem.“

Vošli sme do bytu a šmátrali po vypínačoch. Nič. Antoine otvoril dve okenice a dovnútra prenikli slnečné lúče. Miestnosti boli prázdne, zaprášené. Obývačka bez nábytku vyzerala obrovská. Zlaté lúče šikmo dopadali cez vysoké zaprášené okenné tabule a na tmavohnedej drevenej podlahe vytvárali pruhy svetla.

Pozrela som sa na prázdne police, na tmavšie obdĺžniky na stenách, kde kedysi viseli nádherné obrazy. Preniesla som pohľad na mramorový kozub, kde podľa mojich spomienok v zime horel oheň a mamie vystierala k horúcim plameňom krehké biele ruky.

Zamierila som k oknu a zahľadela sa na tichý zelený dvor. Bola som rada, že mamie odtiaľto odišla ešte predtým, ako by videla prázdny byt. Trápilo by ju to. Trápilo by to aj mňa.

„Stále to tu ešte vonia po mamie,“ ozvala sa Zoë. „Shalimar.“

„A tá príšerná Minette,“ dodala som a opovržlivo som pokrčila nosom. Minette bola posledný maznáčik našej mamie, siamská mačka trpiaca inkontinenciou.

Antoine sa na mňa prekvapene pozrel.

„Mačka,“ vysvetlila som po anglicky. Pravdaže som vedela, že *la chatte* je mačka samica, ale zároveň to znamenalo sexi kosť. Určite som nechcela, aby sa teraz Antoine rehotal nad nejakým pochybným dvojzmyselným slovom.

Antoine však už hodnotil byt pohľadom odborníka.

„Elektrické rozvody sú staré,“ povedal a ukázal na staromódne poistky z bieleho porcelánu. „A rovnako aj kúrenie.“

Obrovské radiátory boli čierne od špiny a farba sa z nich olupovala ako z veľkého hada.